

Ernek a számnak az ára 30 fillér.

Negyvenhetedik évfolyam.

45. szám.

Debrecen, 1927 november 5.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

A példaadó vezér.

(Az egyházkerületi közgyűlés keretében gróf Degenfeld József emlékezésére tartott gyászünnepélyen elmondotta dr. szentpéteri Kun Béla egyházkerületi tanácsbíró.)

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Akinek az isteni kegyelem azt a boldogságot engedte, hogy református keresztyén lehet, annak az egyház szolgálatával az Isten országának építgetésében végzett munkájáért nem jár köszönet vagy elismerés, mert ez a munka köteles hála Istennek a tökéletes igazság megismeréséhez vezető jóságáért.

Azért nem ok nélkül merülhet fel a kérdés, vajjon egyáltalán helyes-e gyászünnepélyt tartani s emlékbeszéddel méltatni elköltözött jelesünket, aki hiszen nem volt más, mint nagyszerű eszköz a Gondviselés kezében; vajjon nem volna-e méltóbb és gyászolt vezérünk gondolkodásmódjának is megfelelőbb, ha némán leborulnánk hálát adni Istennek azért, hogy gróf Degenfeld Józsefet alkotta, reformátussá és magyarrá, a mi közvetlen példaképünké formálta, engedte közöttünk munkálkodni az emberi élet második határáig s ezzel megkönnyítette mindnyájunknak feladataink teljesíthetőségét.

Ámde éppen azért, mert mindnyájan a Gondviselés eszközei vagyunk, kell a mintául szolgáló életpályát megfigyelni s tanulságait másoknak is megmutogatni. Nem tudhatjuk ugyanis, hogy a Gondviselés hol és milyen munkára kíván bennünket eszközül felhasználni s nem lehet rettentőbb keserűség, mint a számunkra kijelölt feladat végzésére alkalmatlanságunk felismerése.

Nem ellentmondás tehát, hogy bár egyedül Istennek tulajdonítunk minden dicsőséget, az ember hű szolgálatáról is megemlékezünk. — Ennyiben nem hiábavalóság a tettek férfiát beszéddel ünnepelni, sőt része ez a mindenki tanítására vonatkozó parancs végrehajtásának. Ezért vállaltam a szinte lehetetlennek látszó feladatot, hogy itt, a szónoklás mesterei között,

én legyek a közös gyász tolmácsa, holott „sem szóm, sem elmém, sem tekintetem, sem a beszéd hatalmát nem bírom”. A gróf Degenfeld József egyéniségének hű képét adni: a legjobb tanítás, és azt hiszem, hogy az én lelkemben, míg hosszú éveken át mellette állva úgy tekintettem fel rá, mint törpe az óriásra, csodálattal és sóvárgó gyönyörködéssel, tiszta kép formálódott ki róla.

Mégis lehet, hogy a tisztán látott képet nem bírom jól megfesteni. Ám az bizonyos, hogy a kép nem lesz hízlekedő, hiszen ezzel megbántanám az elköltözött szellemét, akinek közismert imponáló higgadtságát olyankor váltotta fel némi ingerültség, ha dicsérni kezdték, s egyébként is Kölcseyvel tartok, hogy „gyűlöletes minden hízlekedés, kivált a koporsón túl, hol a történet komoly muzsájának országa kezdődik”. Amellett a kép nem fog és nem is akar teljes lenni, mert csak az egyházunk javára végzett munkájának színeivel készül.

Érdekes és csábító feladat volna pedig a gróf Degenfeld József egész egyéniségének megfestésére vállalkozni. Sok általánosan ismert, de még több, az avatatlanok előtt elrejtett szépséget lehetne ennek a nagy öreg embernek a lelkéből feltárni, de ehhez a szép és nagy tanulságokban gazdag munkához talán nem is megfelelő a képességem, meg attól is tartok, hogy a kép egészen jól sikerülve sem találna elég méltánylást, mert a lélek szépsége az eszmény, az ő eszményei pedig, erős, öntudatos lélek jól kiformált, tehát nem változó eszményei, sokban különböztek a mai kor gondolatvilágától.

Így, ha elmondom róla, hogy a legnemesebb gavallérlélek volt, talán némelyeknél még mosolygást is keltek. Mert az ő gavallérsága nem a pénz könnyű kiadásában vagy a választékos öltözködésben állott, hanem a puritán emelkedett gondolkodásmódban, a nyílt, őszinte beszédben, az adott szó feltétlen megtartásában, mások megbántásától gondos tartózkodásban s a közszolgálat tökéletes önzetlenségében.

Hazafisága és nemzeti érzése kibirt minden próbát, de iszonyodott a jelszavak hangoztatásától, és éppen azért a divatos áramlatokkal gyakran került szembe. Első hazafi-kötelességnek a

törvénytiszteletet látta és amint hűséges alattvalója volt mindig a törvényes felsőbbségnek, keményen kárhoztatott minden olyan eljárást, mely a jogrendet veszélyezteti.

Mély vallásossága általánosan ismert. Igaz hittal fogadta el a Jézus Krisztusban adott isteni kijelentést, vagyis a szó szoros értelmében meggyőződéses keresztyén volt. Ám a keresztyénsége nem szintelenedett felekezeti közívé, hanem mindig határozott református keresztyénség maradt. E téren is kerülve a jelszavakat, óvakodva fogadta a keresztyén testvéresülés hirdetését, a maga egyházát, annak tanát és szabadságát érintetlenül óhajtva megtartani.

Kereste önmaga számára a belső vallásos élményeket. Buzgón olvasta a bibliát, melyet alaposan ismert és elmerülve taglalta annak tanításait. Hűen látogatta a templomot s bármily egyszerű prédikációt áhitattal hallgatott. Ám az evangelizáló munkának nem tulajdonított nagyobb jelentőséget. Sürgette ugyan a pásztorok és presbiterek intenzívebb munkáját s emiatt egy ízben a debreceni egyházban nagyobb küzdelemnek is volt részese, de az egyházi fegyelem erőteljesebb gyakorlásától, vagy éppen az egyházi tagság önkéntessé tételétől idegenkedett. Hitünk igazságainak terjesztését elsősorban az elmék felvilágosításának útján kívánta s ezért különös súlyt helyezett egyházunk iskoláira, melyeknek megtartásáért és fejlesztéséért semmi áldozatot sem talált elég nagyinak.

Másrészt egyházunk virágzásának legfőbb biztosítékául a szabadságot tekintette, azért amennyire érzékeny volt a vallásszabadságot érinthető minden mozzanattal szemben, éppúgy követelte a vallási szabadságot és egyenlő elbánást mindenki számára, olykor a magunk egyházában mutatkozó népszerű irányzatok ellenében is.

Egyszerű, igénytelen életmódú s szerény, szinte visszahúzódó modorú ember volt, aki Debrecenre, ahova pedig csak férfikorában került, bizonyára nem csupán azért szerette szűkebb hazájául, mivel közéleti munkájának javarésze idekötött, hanem azért is, mert ennek a városnak józan, egyszerű polgárai között jól érezte magát. De, bár híve volt minden emberi haladásnak s bár magát őszintén szabadelvűnek tudta és vallotta, a népszerűséget sohasem kereste s a szabadelvűséget mindenkinek érdeme szerinti érvényesülhetésében látva, meglévő jogok elvétele ellen mindig tiltakozott.

Mindezt és még sok egyebet érdemes volna gróf Degenfeld Józsefről bővebben kifejteni és érdemes volna méltatni az ő egyéb téren végzett közéleti munkásságát is, melyből a Tisza Kálmán-korszak tiszta, de kemény kézzel kormányzó magyar urának jellegzetes alakjáról remek-számba menő kép tárulna elénk.

Ámde ezeket az idő és alkalom kötöttsége miatt mellőznöm kell, és ezen a helyen, ahol

kilenc lustrumon át vitézkedett, egy emberöltőig mint fővezér, Krisztus Urunk anyaszentegyházáért, csupán főkuratori működésének jelentőségét kísérlem meg röviden vázolni.

A református egyház alkotmánya két főgondolat fundamentumán áll: az egyetemes papság és az egyetemes szolgálat fundamentumán. A kettő tulajdonképpen egy volna, de a valóságban sokszor nagyon is szétválk, mert hol a papság egyetemességéről felejtkeznek el és a másik résznek csak a szolgálat egyetemességét akarják meghagyni, hol a szolgálat egyetemességéről, és csak a jogokban kívánják az egyenlőséget. Ennek a kettéválásnak, mely az emberi gyarlóság folytán többé-kevésbé máshol is bekövetkezik, a lehetősége különösen nagy minálunk, ahol a presbiterek elvi egyenlőségét nemcsak a szolgálat különbözősége osztja meg, hanem szomorú történelmünk rangfokozatok felállításával is megszakította. Az egyház épségben megtarthatásának érdeke okozta nálunk ezt a fejlődést és különösen a nem-prédikátorok sorából való főtisztségeket egyenesen azért állították fel, hogy a nagytekintélyű és az állami életben is jelentős férfiak oltalmazzák az egyházat a kívülről gyakran emelkedő támadásokkal szemben. Így történt, hogy a különböző kuratori, sőt majd általában a nem prédikatori sorból való tisztségek betöltésénél nem egyszer a tisztségnek csak ezt a földi hatalmasokkal szemben védő feladatát állították előtérbe és sokszor nem az Isten országa javára végzett munkát, hanem csak a világi tekintélyt vették figyelembe. Természetesen minél kisebb az állami elhatározásoknak s minél nagyobb a hívek buzgóságának befolyása az egyház életére, az egyház biztosítására — pedig bizonyára általában a jövő fejlődés útja —, annál inkább lesz a kiválasztásnál az egyetemes papság kötelezettségével az egyházban végzett szolgálat értéke az irányadó. Gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnokra választásakor ez a jövővetete ránt a világosságát. Ő Jézus Krisztusnak, az egyetlen főpapnak hűséges szolgálatával tette magát méltóvá, hogy az egyetemes papság díszét viselhesse. Egyízben az egyházkerületi közgyűlés egyik tagja talán nem is akaratlan nyelvbottalással „főtiszteletű és méltóságos főgondnok úr“-nak címezte s a jelen voltak úgy érezték, hogy a nyelvbottlás nem volt érdemben tévedés, mert őt a pásztoroknak járó cím is méltán megilleti.

Degenfeld József grófot nem a választók keresték ki a főkuratori méltóságra, hanem az Istennek szinte hangosan szóló akarata jelölte erre a helyre. Inkább azt keresték — hiszen ellenzéke minden jelentős embernek van —, hogy kit lehessen, inkább csak a remonstrálás kedvéért, bár a siker minden reménye nélkül, vele szembe állítani. Ám ellenfelei is természetesen találták és várták az ő megválasztását, mint mindenki. Ő maga is várta. Tőle tudom,

hogy vágyott erre a nagyon szerény és mégis páratlanul díszes méltóságra. Ez nem hiú nagyravágyás volt, annál kevésbé előre törtetés, hanem az elhivatottság komoly öntudata. Mert valamely előkelő helyzetbe jutás ambíciója csak akkor érdemel kárhóztatást, ha a vágyakozó a kívánt helyzetnek pusztán az előkelőségét látja, a velejáró terheket azonban nem ismeri, vagy azokhoz vállá erejét ki nem próbálta. Ellenben az, aki teljesen tisztában van a reáváró feladatokkal s azok végeztetésére magát hosszú évek munkájával gyakorolta, ha a fontosnak felismert állást magánál tudva gyöngébbnek át nem engedi, valójában kötelességet teljesít a szolgáltni kívánt intézmény iránt.

Degenfeld grófot előkelő származása, teljes függetlenséget biztosító vagyoni helyzete, kitűnő tehetsége, alapos tanultsága, a nyugateurópai nyelvekben tökéletes készsége predesztináltak vezető állásra. Széppapja, nagyapja, egy apai és két anyai nagybátyja, négy unokatestvére viselt már a magyar református egyházban egyházkerületi főgondnoki tisztséget. Ám ő ebből nem azt a következtetést vonta le, hogy tehát neki is kijár az egyház részéről a megtiszteltetés, hanem azt, hogy őt elődeinek az egyházzal való szoros kapcsolata másoknál sokkal nagyobb szolgálatra kötelezi. Ha csak a felfelé emelkedés vágya hevítette volna, képességei akár az állami életben, akár a társadalmi közélet más terén bő alkalmat találtak volna az elfoglaltnál sokkal előkelőbb helyzetbe juttatására. Ám ő az egyházi szolgálatot minden másnak felébe állította s azt külső előhaladásának, sőt magánügyeinek rovására is teljesítette. Nem hiszem, hogy egyházunk történelme tudjon felmutatni még egy embert, aki élete egész munkáját úgy az egyháznak szentelte volna, mint gróf Degenfeld József.

Mikor, éppen a millennium évében, egyházkerületi főgondnokká megválasztották, negyedszázadot meghaladó egyházi közéleti mult állott már a háta mögött s ebből két évtizedre terjedő a mi egyházkerületünkben. Huszonkét éves volt csak, mikor a dunamelléki egyházkerület világi aljegyzője lett. Az erről szóló s Török Pál szuperintendenstől aláírt értesítést élete végéig kegyelettel őrizte s mint egyházi pályája kezdetének érdekes dokumentumát öreg korában szívesen megmutatta. Majd Budapestről, ahol tanulmányai befejezése után kevés ideig a földművelésügyi miniszteriumban szolgált, szatmárnégyezi birtokára költözvén, egyházi munkáját is itt folytatta, mint a nagykarolyi egyházkerület tanácsbírája és olyan tekintélyt adó módon, hogy már az 1878. év nyarán tartott egyházkerületi általános tisztújítás alkalmával az egyházkerületi főgondnoki tisztre jelölték és a szavazatoknak több mint egyharmadával megtisztelték az akkor harminc éves ifjú embert. Mikor pedig az 1882-i egyházi törvények alapján szervezték az egyházkerületi tanácsbírói tisztségeket s a Galiciától Szerbiáig, a Királyhágótól

a Tiszáig terjedő területen fekvő s az egész magyar reformátusságnak mintegy felét magában foglaló nagy egyházkerületben meg kellett keresni azt a hat férfit, akiket a nem prédikátorok közül méltó ezzel a megtiszteltetéssel kitüntetni, első helyen őt emelte a közbizalom erre az állásra. Sőt azok, akik egészen közelről ismerték, tudták róla már is, hogy ennél is többre van hivatva, és az ugyanakkor a gróf Degenfeld Imre halála folytán megürült egyházkerületi főgondnoki tisztségre végbement szavazás során, melyben pedig Vályi János és Tisza Kálmán mellett erősen kialakult pártok álltak szemben, néhány egyházköztség őt kívánta látni megboldogult nagybátyja örökében.

Az 1883. évi szeptemberben foglalta el egyházkerületi tanácsbírói székét s innentől fogva, tehát negyvennégy éven át volt állandó tagja egyházkerületi közgyűlésünknek. Pár alkalommal azelőtt is vett ugyan részt a közgyűléseken, mint a nagykarolyi egyházkerület küldöttje, de ilyen minőségben nem szívesen jött, mert azidőt az egyházkerületi képviselőknél még nem lévén szavazati joguk, mint mondá, ötödik keréknek érezte itt magát. Annál pontosabb volt aztán a megjelenésben onnan kezdve, amikor az állandó tagok sorába lépett s a negyvennégy év alatt mindössze két ízben nem vett részt az egyházkerületi közgyűlés tanácskozásaiban: 1919 tavaszán, mikor a felfordult világban a megszálló idegen hatalom akadályozta eljövételét és 1926 őszén, mikor súlyos betegsége tartotta távol.

Ugyanabban az évben, amelyben egyházkerületi tanácsbíróvá lett, foglalta el Debrecen város és Hajdú vármegye főispáni méltóságát s ezzel kapcsolatban egyházi szolgálatának súlypontja ismét új területre helyeződött. A jórészt vármegyéje területén fekvő alsószabolcs-hajdúvidéki egyházkerületi főgondnoka éppen akkor halt meg s utódjává az egyházi munkájáról már jól ismert főispánt választották, úgy, hogy az 1884. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlésen — mivel eszerint kettős címen lett volna tagja az egyházkerületi konzisztoriumnak — tanácsbírói tiszteréről le is mondott. Tizenkét évet meghaladó időn át viselte az egyházkerületi főgondnoki tiszteletet, amellyel megtartván a nagykarolyi egyházkerület tanácsbíráját is, egyházkerületi főkurátorrá megválasztásáig. És nemcsak a vezetésére bízott egyházkerületi ügyekkel foglalkozott a legapróbb részletekre kiterjedő gondnal, de tanácsbírói tiszteletét is éppen olyan, vagy tán nagyobb buzgalommal látta el, mint azok, akiktől az egyház semmi más szolgálatot nem kíván. Az egyházkerületi igazgatásban való emez intenzív részvétele adta meg neki az egyházi életünk minden részletére kiterjedő alapos ismeretet s ezzel kapcsolatban az egyházi ügyek intézésében azt a biztosságot, amelyet az egyházalkotmányunk nem éppen szerencsés rendelkezésével adott lehetőség szerint egyházkerületi

gyakorlattel nem bíró s csupán magasabb szer-
vek körében foglalkoztatott tisztviselők nélkü-
lözni kénytelenek.

Az egyházkerületi közgyűlésen hamar fel-
ismerték vezérszerepre hivatottságát. Mond-
hatni első megjelenésétől fogva irányító hatása
volt s a többség a világiak sorából leginkább az
ő szavára figyelt. Pedig az egyházmegyei gond-
noki testületben olyan férfiak foglaltak helyet,
mint Tisza Kálmán, Horthy István, gróf Ráday
Gedeon, Újfalussy Miklós, Ritoók Zsigmond,
Várady Gábor, akik országos tekintélyben és
egyházi szolgálati kor szerint megelőzték a hoz-
zájuk képest fiatal grófot, de megbíztak alapos
tudásában és lelkiismeretes munkájában, azért
örömmel bízták reá a különböző egyházkerületi
feladatokat. Senki sem ismerte nála jobban a
tárgyalásra kerülő ügyeket, néha még maga az
előadó sem, mert ő mindig megtalálta a módját
annak, hogy az ügyekkel előzetesen foglalkoz-
hassék. Szinte állandóan benne élt az egyházi
ügyek intézésében. Mindjárt kezdetben tagja,
majd elnöke lett a kollégium anyagi ügyeit felül-
vizsgáló bizottságnak, mely akkor esetről-esetre
alakítva, a mai igazgatótanács munkáját vé-
gezte, úgyszintén a református segélyegylet
választmányának s 1886 óta rendes tagja az
egyetemes konventnek. Ezeken kívül azonban
számos egyéb kisebb bizottság munkájában
vett részt s egyáltalán sohasem tért ki bármely
reáruházni kívánt egyházi megbízás elől. Az
ügyeknek ebből folyó tökéletes ismerete mellett
vita esetén szükségképpen ő maradt a győztes,
holott egyáltalán nem volt szónoktalentum s
hozzászólásai rendszerint rövid néhány mondat-
ból álltak, a kérdés lényegének a megvilágítá-
sára vonatkoztak és hangulatkeltésre sohasem
törekedtek. Ám épp ezért tudta gyakran nagy
hevülettől szónokló ellenfeleit lefegyverezni,
sőt olykor a fegyver letételére bírni, míg vele
sohasem történt meg, hogy a tényállás nem
helyes ismerete miatt kelljen visszavonulni a
küzdelemtől.

Azokban az olykor szenvedélyes vitákban,
melyek a múlt század nyolcvanas éveinek
derekán a konventi tagok választásának módja,
egyházi főhivatalviselőink főrendiházi tagsága,
vagy a protestáns irodalmi társaság ügyében
folytak, a közgyűlési tagok csoportosulásának
— mellette és ellene — ő volt a központja.
Jellemző, hogy például a konventi tagok választásának
kérdésében az előző egyházkerületi
határozat megváltoztatására irányuló és sok
tekintélyes közgyűlési tag aláírásával ellátott
javaslatot az ellenkező oldalon gróf Degenfeld
József indítványának nevezték, ámbar annak
első aláírója nem is ő volt. E viták során rend-
szerint az ő álláspontja mellett alakult ki
a többség, holott nem egyszer állt szemben
az egyházkerületi főgondnok nyomatékos állás-
foglalásával s holott az ellenkező nézet több-
nyire népszerűbbnek is látszott.

Amikor tehát egyházkerületi főkurátorrá
megválasztották, tulajdonképpen nem történt
egyéb, mint hogy az addig is elismert vezérnek
forma szerint kezébe adták a vezéri pálcát.
Ekkor, általában harcosnak ismert egyéniségé-
ben egy, addig észre nem vett jellemvonás vált
szembetűnővé: a finom gyöngédség, mellyel
elnöktársához közeledett. A pátriárkha, korú
akkori püspök, maga is vezérkedésre született
egyéniség, az egyházkerület közvéleményét fog-
lalkoztató és olykor a szenvedélyek lángját
fellobogtató kérdésekben eladdig talán sohasem
volt vele egy táborban, sőt olykor az ellenkező
csoportnak nagyon is exponált harcosaként
lépett fel. Így attól lehetett tartani, hogy az új
egyházkerületi főgondnokkal nem találhatja
meg a kellő harmóniát. Degenfeld gróf azonban
minden erejével azon volt, hogy az előző ellen-
tetteknek emlékét is elfeledtetve, az agg püspök-
kel teljes egyetértésben intézhesse az ügyeket,
s bár a püspök bizalmas környezetének egyes
tagjaival szemben sohasem tudott talán nem
is akart felmelegedni, — ősz vezértársa iránt
nemcsak annak tisztos személyét és előkelő
állását megillető tisztelettel, de az összeütközés
lehetőségének elejét vevő szeretetteljes maga-
tartással viseltetett s olykor talán önmagán
alkalmazott némi erőszakot is igyekezett
a részéről néha tapasztalt bizalmatlanságot
elhárítani. Ezeket a környezetnek tulajdonított
apró kedvetlenségeket sohasem vette a szívére
és többen vagyunk még a Főtiszteletű Köz-
gyűlés tagjai sorában, akik bizonyosságot tehe-
tünk arról, hogy a nagyérdemű aggastyán
iránti tiszteletadása nemcsak szembemutatott
külső udvariasság volt, hanem minden körül-
mények között megnyilvánult és mások maga-
tartására is kötelező figyelmes megbecsülés.
E figyelem bizonyossága az is, hogy agg elnök-
társát tehermentesíteni kívánva, az egyház-
kerületi igazgatás munkájának egy jelentős
részét közvetlenül a maga kezébe vette s az
adminisztrációt — mint később az egyház-
kerületi levéltárba adott és ott őrizett, 1896-tól
1912-ig terjedő időből való főgondnoki gazdag
írártára mutatja, — nemcsak széles látókörű
irányítással, de szinte bürokrata pontossággal is.

Hogy pedig az őszinte és mély tiszteletadás
nem az Isten kivételes kegyelméből nyert magas
kornak, hanem — és ezért különösen példaadó
— magának a püspöki állásnak szólt, azt volt
alkalmunk tapasztalni, mikor magánál ifjabb
elnöktársakat kapott. Az első esetben, midőn
a korkülönbség nem volt szembeötlő s az új
püspök éppen az ő kiszemeltje lett, lehet más
magyarázatot is találni. Ám a második eset-
ben a közbizalom nála egy emberöltővel ifjabb
elnöktársat állított mellé, aki rövid, de egészen
egyéni utakon haladó markáns közszereplése
alatt több ízben s nem is jelentéktelen kérdé-
seknél állott vele ellentétben. Az ellenvélemény-
nyilvánítást pedig, az emberi természet rende

szerint, sokkal kevésbé szokták megbocsátani a sokkal fiatalabbnak, mint a sokkal öregebbnek. Amiatt nem kellett aggódnia, hogy kenyértörés esetén a népszerű fiatal püspökkel szemben alulmarad, hiszen főgondnoki pályájának nemcsak idő szerint, de mindenképpen delelőjén állott, akkortájt lett az egyetemes konventnek is világi elnöke, itthon is tekintélye, befolyása, irányító hatalma szinte ellentmondás nélküli volt; összeütközés esetén tehát könnyen állíthatta volna maga mellé a többséget. Azonban ő a püspökben most is testvért keresett és látott; atyai barátként ölelte keblére az új elnöktársat s annak részéről is hasonló megértést és tiszteletadást találva, majd a püspökben az embert is úgy megszerette, hogy annak minden előhaladását a maga dicsőségének, minden megbántását a maga megbántásának is érezte s valóban atyai szemmel gyönyörködve a nem mindennapi erő olykor félvelátott próbára tételében, készséggel vonult mindinkább háttérbe a nagyratartott és őszintén megkedvelt ifjabb munkatárs előtt, bizalommal engedve annak mind nagyobb részt a vezetésben.

Egyéniségének szeretettel teljes volta legalább is olyan mértékben hozzájárult tekintélyének folytonos emelkedéséhez, mint tehetségének nagysága és munkájának hasznossága. Mert azt, hogy milyen kiváló képesség, vagy hogy milyen érdemes munkát végez valaki, az emberek könnyen elfelejtik, részben észre sem veszik, vagy fel sem fogják, kivált ha — mint gróf Degenfeld — kerüli a figyelem magára irányításának minden alkalmát. Am a szeretet melegét, a jóindulatú elbánást, a barátságos érintkezést hálával megérzi minden lélek, s éppen akkor különösen nagy mértékben, ha a nyájasság nem közszemlére kirakott, ha így kivételes rokonszenv jelének gondolható. Ezért, amint főgondnoki működése során lelkipásztoroknak és egyházuk ügyes-bajos dolgaiban buzgólkodó más atyafiaknak mind nagyobb számával jutott közvetlen érintkezésbe, a megszüről látva ecetes kedélyűnek tartott embert, mind többen megszerették és jóságáért áldva emlegették. Így lett — hogy úgy mondjam: akarata ellen — népszerűvé, különösen az egyház úgynevezett belső hivatalnokai körében. Ezek, akiknek nemcsak helyzetét ismerte alaposan, de sorsuk jobbítására irányuló törekvéseit is átértette, méltányolta s a lehetőség szerint támogatta, benne az együttérző jóakarót tisztelték, akivel sokkal őszintebben és bátrabban beszélhettek, mint nagyon sok helyi kis hatalmassággal. Úgy elmondom előtte minden gondolatomat, — lelkendezett egy fiatal falusi lelkipásztor, — mintha csak a szomszédfalubeli öreg paptársamtól kérnék tanácsot. A vele érintkezésben nem érezte senki a sors és életpálya különbözőségét s az egyház két eleme, az ige hirdetői és hallgatói között ebben a vonatkozásban is aligha lesz egyhamar található hozzá hasonló összekötő kapocs.

Gyűlések alkalmával nemcsak a tanácskozásoknak volt vezető szelleme, hanem a terített asztalok társaságának is. Szeretett együtt étkezni a gyűlések tagjaival, kiket egy-egy ízben vendégeül látott s ilyenkor szemmel látható volt, hogy a házigazdai szerep milyen örömmel tölti el. Akik az ilyen együttes étkezésekben részt vettek, egyszerűségénél és mértéktartásánál nagyobbabbnak találták kedélyének derűjét és társalgásának barátságos voltát.

Kivált azokkal szemben, akikben az egyházi munkára készséget látott, különös szíveséggel érezte rokonszenvét s ezeket egész életre híveivé vonzotta. De amivel az embereket magához láncolta, nem a szavak nyájassága volt. Beszéde sohasem volt a mézhez hasonló. Am kevés szóval sokat tudott mondani. Egy alkalommal a keserűség azt adta előtte a számba, hogy ha most bennem egy makulányi szennyet találnának, élve temetnének el. Akkor meg is érdemelné, hogy eltemessék, — szolt, és megszorította a kezemet. Soha semmi emberi érintés nem öntött nagyobb melegséget a szívembe, mint akkor ennek a nagy, csontos, hideg kéznek a kemény szorítása.

Harminc évnél hosszabb időre terjedő főgondnoksága alatt egy negyedszázadnál mindenesetre több időn át volt akarata feltétlenül irányító úgy magán az egyházkerületi közgyűlésen, mint általában az egész egyházkerület közvéleményében. Szavát döntőnek nemcsak elvi kérdésekben, hanem még személyi ügyek elintézésében is elfogadták s az egyházkerületi tisztségek betöltésénél, néha pedig erőteljes pártszervezettel, népszerű irányok jelöltjével, sőt külső hatalmasságok nyomatókos állásfoglalásával szemben is, rendszerint az ő jelöltje került ki győztesen.

Sok szép eredményt köszönhet egyházi életünk ennek a nagy népszerűségnek, mert gondolatait így erőltetés nélkül, egészen alkotmányos úton meg tudta valósítani. Régebben sokszor mondták róla, hogy erőszakos, de ez, egyházi életünk körében, a helyzetnek teljes félreismerése. Az emberek önként mentek utána, bizalommal és szeretettel. Annak, hogy a maga akarata mennyire nem igyekezett minden áron érvényesíteni, csattanós bizonyosságát adta, mikor egy a kollégiumot érdeklő nagyfentosságú kérdésben heves vita után a névszerinti szavazás a szavazatok egyenlő megoszlásával végződött, leszolt az elnöki székből, hogy valami módon keressenek még egy közgyűlési tagot, mert ő a döntés felelősségét nem akarja magára venni. Viszont igaz, hogy a maga meggyőződése mellett akkor is kitartott, ha, ami pár alkalommal szintén megesett, nyilvánvaló volt a kisebbségben maradása. Az is igaz, hogy a leszavaztatás miatti kedvetlenségének ilyenkor határozott kifejezést adott, de csak akkor, ha az elvi jelentőségű kérdésben történt.

Főkurátorságának második felében a mi nagy egyházkerületünk gondjai mellett az egye-

kezelés tervszerűbb ellenőrzésével; a kollégium temes egyház ügyeinek vezetése is az ő feladata lett. Szolgálatát ugyan már előbb is túlerjedt a kerület határain. Az 1904-ben megnyílt országos zsinatnak alelnöke volt és mint ilyen, több ízben vezette a tárgyalásokat. Ugyancsak 1904-ben az amerikai magyar reformátusok ügyeinek rendezésére kapott megbízást s evégből az ottani egyházközségek valamennyijét meglátogatva, a magyarországi református egyházzal való kapcsolat létrejöttét előkészítette. 1909-ben, a genfi Kálvin-ünnepen, a világ reformátusainak egybegyűlt képviselői előtt, ő mondott franciául beszédet a magyarországi református egyház nevében. Az 1911. évben aztán rászállott az egyetemes konventi elnökség tiszte és ezzel új állanó munkakör várt rá, amelyet éppen olyan odaadó buzgalommal látott el, mint minden addigi feladatát. Amellett a maga egyházkerületének ügyeit változatlan hűséggel intézte tovább. Debrecen, az egyházkerület székhelyét tartotta továbbra is lakóhelyéül, s innen járt fel, páratlan testi és lelki erejének bizonyosságát adva, többnyire éjszakai utazással, a konventi igazgatás intézésére. Az 1917. évben, néhány héttel hetvenedik életévének betöltése előtt, az országos zsinat is világi elnökévé választotta, s ezzel elérte a legmagasabb megtiszteltetést, amiben a magyar református egyház tagja részesíthető. Feje lett im az egész magyar reformátusságnak, minden számottevő körben mély tisztelettel és őszinte szeretettel körülvéve.

Ámde mikor mások³ kívülről a legmagasabbra emelkedését látták, ő maga ugyanakkor bent a lelkében a hanyatlás kezdetét vélte érezni. A háború után bekövetkezett összeomlás csakugyan nagyon megviselte. A proletárdiktatura gyászos ideje alatt testben is megtört, lelki háborgást is sokat szenvedett. Mindenekfelett azon töprengett, hogy kik és hogyan fogják az egyház igazgatását végezni. Nekem — mondotta — amíg így marad, nem lesz módom a szolgálatomat teljesíteni s talán az Ispotályban — a debreceni egyház szegényházát nevezik így — kell egyidőre meghúzódnom. A szomorú időkkel járó sok lelki izgalom, együtt a magas korral, sokat gyöngített egykor robusztus erején, bár nem olyan mértékben, mint ahogy ő maga képzelte. Ez sok belső viaskodásnak lett okozója. Komolyan kezdett foglalkozni a közéletből visszavonulás gondolatával. Emlegette, hogy az ő nagyrabecsült barátja, Horthy István, annak idején a magas korára hivatkozással mondott le egyházmegyei gondnoki tisztéről, mely pedig nem jár akkora felelősséggel, mint a főkurátor-ság, holott fiatalabb volt, mint ő most. De másrészt visszatartotta az az aggodalom, hogy távozása esetén olyan, még a püspök féltett személyéig is felható ellentétek támadhatnak, amelyek egyházunk békéjét és intézményeit veszélyeztetik. Nagyon bántotta, hogy beszéd közben egyes szavak, kivált nevek, nem jöttek

azonnal a nyelvére s ebből kemény önbírálattal, nagyon szigorú következtetéseket vont le. Pedig szellemi ereje valóban az utolsó időkig meglepően nagy volt, bármily bonyolult ügyet egyszerű hallásra teljesen felfogott, a kérdés lényegét azonnal tisztán látta s döntése mindig higgadt és habozás nélküli volt. Kötelességérzete pedig élete végéig a képzeletet felülmúló maradt. Mikor halála előtt egy héttel szédülten összesett, csak egy napig maradt nyugodtan az ágyban, a második napon kora reggel felkelt, magában felöltözött s menni akart a kollégiumba, emlékeztén, hogy ott aznap fontos gazdasági kérdésben döntésre van hívva.

Talán igazában nem is a maga képzelt gyöngeségének, mint inkább a világ megváltozásának következtetése volt benne a hanyatlás bús sejtelve. Hiszen a magyar életben, az egész közszellemben, akkora fordulás állott be az utolsó esztendőkhöz, hogy a nála sokkal fiatalabb, tehát alkalmazkodásra képesebb embernek is nehéz lett az új viszonyokba magát beletalálni. Ő meg, hasztalan volt folyvást növekvő köztisztelt tárgya, naponként jobban érezte magárgámaradottságát. Nem is két ember nyomtűnt el előtte, mint ahogy Nestorról éneklé Homeros, hanem három vagy négy, hiszen egyházi kormányzatunk minden tisztségében negyedik-ötödik ember állott már azóta, hogy ő a pályáját kezdte. Vénebb vagyok, mint ti — buzoghatott belőle is a Nestor szava — sok nagy időt értem, bajnokokat nálunk jobbakat ismertem. Kivált az utolsó tíz év alatt változott nagyot úgy a konvent, mint az egyházkerületi közgyűlés. Láttam maga körül kidőlni legjobb munkatársait; látott ősz fejjel, fogyatkozó erővel olyanokat, akiket gyermeknek ismert; látta, hogy megmaradt néhány régi hivatás, akiket valamikor szoros kötelékben fűzött össze az ő vezérlete, a változott idők vihara egymástól távol, sőt egymással szembe sodorta; látta — hajh, mily szomorú meglátás — jól kitervezett alkotásai egyrészét a rettentő idők súlya alatt roskadozni, vagy egészen összeroppanni; és látta, hogy az ő elaggott, remegő lábával állani kell az örállomáson, hogy az ő izomtalanná hervadt öreg karjával tartani kell a zászlót, mert nagy baj lehet abból, ha a zászló kiesik a kezéből.

Csodáltam mindig az erős, hatalmas gróf Degenfeld József éles elméjét, nagyszerű kötelességtudását, alkotóképességét, öntudatos jószágát, de őt az emberi nagyságnak már szinte fel nem érhető fokáig megnövekedni az utolsó öt-hat év alatt, a hanyatló aggkor idejében láttam.

Kellett volna szólanom munkássága eredményeiről is. Szándékosan nem teszem. Az eredményeknek egyrészét összetépte, sőt elsöpörte a felettünk tombolt irtózatosságnak. Am ami emlékünkből áll: új rend az egyházkerület pénzügyeiben, kapcsolatban messze jövőre átgondolt nagyszerű koncepciókkal, a kollégium egész kormányzatának újjászervezése, a vagyoni-

minden irányban hatalmas fejlődése, a tanárok anyagi helyzetének jelentékeny javításával, a felső tagozatok teljes kiépítésével; a gyönyörű új gimnázium, új konviktus, a főiskolai ifjak számára való modern internátus; a református theologiai fakultással felállított debreceni tudományegyetem, melynek létesülhetéséből az oroszlanrészt nem lehet tőle elvitatni; a kollégium elvesztett felső tagozatai helyébe állított lelkész- és tanárképző-intézet: hangosan beszélnek alkotó erejéről.

Még inkább volna megokolt felemlegetni azokat az eredményeket, amelyeket egyházunk védelmében nem a nyilvánosság szeme előtt ért el. Mert a gróf Degenfeld József egyéniségének súlyát, tekintélyének nagyságát csak az ítélheti meg igazán, aki e téren végzett munkáját ismeri. Aki például látta, hogy nem is olyan régen, amikor már némely körben úgy kezdtek beszélni róla, mint a Lajos király apródjai a vén Toldiról, hogyan akadályozta meg egyházunk egyik kiemelkedő egyéniségének s azon keresztül egyházunknak jól kitervezett s részben még a magunk embereitől is támogatott megalázását egyetlen szavával.

De mondom, mindezekről szándékosan nem szólok. Majd meg fogják írni a gróf Degenfeld József élettörténetét, mint jelentős részét egyházunk történetének. Munkásságának érdem szerinti méltatása majd ott találja helyét.

Nekem csak az volt a céлом, hogy ennek az Isten kegyelméből közénk küldött nagy léleknek képét kíséreljem meg tisztelt hallgatóim elé állítani, mintául és okulásul mindnyájunk számára. A nagy Isten, aki a szétszórt csoportokba is életet lehel, árássza ránk szent Lelkét, hogy az adott példa nyomán a magunk helyén megállva, lehessünk mindnyájan hűséges szolgálói a mi Urunknak, a Jézus Krisztusnak.

Egyház

A szatmári egyházmegye közgyűlése.

Szeptember 30-án, dacára a kedvezőtlen időnek, s a közmondásos szatmári utaknak, az alkotó tagok kilencven százalékanak jelenlétében folyt le a szatmári református egyházmegye őszi közgyűlése.

Nem a tárgysorozat szenzációs volta, mert hiszen teljesen sablonos volt az, hanem az egymás iránti szeretet és a vezérek iránti igaz tisztelet gyűjtötte össze most is a tagokat.

Ahol olyan bölcs vezér szeme vigyáz, mint a szatmári egyházmegyében: nagy kilengések nem is történhetnek. A Sipos esperes keze állandóan rajta van egyházmegyéjének ütőerén, a legkisebb elernyedést, vagy a legparányibb lázas állapotot azonnal észre veszi, s ahol kell injekcióval, ahol kell lázcsillapítóval és mindenütt a legbiztosabb szerrel készen áll, s helyreállítja a normális vérkeringést.

Még azok is, kik legközelebb állunk hozzá, s terhes munkáját megkönnyíteni készséggel állunk rendelkezésére: a legtöbb esetben csak bölcs intézkedéseit vesszük tudomásul.

A csak nem régen is hullámok hátán és örvények ölén hánykódó hajónk, csöndes vizeken, békén siklik előre: egész ember áll a kormánykeréknél és soha nem alszik!

A beveződött generalis vizitáció utóhangulatai uralták az egész közgyűlést. A főtiszteletű Püspök úrnak és illusztris kíséretének hódolatjeljes szeretettel néztünk utána. A kapott intéseket, atyai tanácsokat szívünkbe rögzítettük, azok mellé a dícséreték és elismerések mellé, melyek küzdelmes életünket bearányozzák.

De kijutott az elismerésből minden elhárítani törekvő szerénység dacára az esperes úrnak is, ki mind a 67 egyházba végigkísérte a generális vizitációt, nemkülönben az útimarsallnak, s mindazoknak az egyháziaknak és világiaknak, kik legjobb igyekezetükkel fáradoztak azon, hogy e napoknak az emléke felfelé és lefelé egyaránt áldott, derűs és boldogságos legyen.

A bizottságok és a referensek által gondosan előkészített ügyek gyors egymásutánban peregettek le. Örömmel álltunk meg egy pillanatra a Varga Ferenc porcsalmai új lelkész bemutatkozásánál, s a halottaiból feltámadt Csaholc egyházközség templomépítésének bejelentésénél!

Muló szomorúsággal a garbolci díjlevélcsökkenés és a szatmárcsekei fizetésegyezség tárgyalásánál.

S méltó csodálattal parányi kis egyházaink egész sorának „rendkívüli adó” kivétési kérvényöknél. Bámulatos és a hithűségnek minden ékes és hangulatos külsőségnél fényesebb bizonyítéka, hogy a terheknek mily óriási keresztjét hordozzák e kis gyülekezetek tagjai: hogy méltók maradjanak őseikhez a hűségben és áldozatban. Egy pár esetben már megpendítettük az affiliációt, erre senki sem hajlandó. 200—300 lélek, kik közül az adófizető alany 70—100, fenn tud tartani egy egyházat, mert fenn akarja tartani.

A bírósági ügyek bölcsességgel, megnyugvásra intéztettek el; kivételt képezvén a kiskanaményi lelkészválasztás, melyet az egyházmegyei bíróság megsemmisített.

*

Meg kell itt emlékeznem az esperes méltó hitestársa vezetése alatt egybegyűlt 13 lelkészné ugyanez időben tartott értekezletéről, mely áhitattal kezdődött, s komolyan néztek szembe azokkal a kötelességekkel és követelményekkel, mely a jelenben s még inkább a jövőben várakozik a magyar református lelkészre; ha nemcsak a templomban akarja az első helyet birni, hanem első akar lenni a hitben, a munkában, az áldozatban és a szeretetben is!

Egyesületbe való tömörülésük nem váltott ki szerencsés visszhangot; ha csak testvéreknek

— forma nélküli — szeretetteljes összejövele lett volna, 50 jelenlevő lelkész közül 37 nem hagyta volna otthon a feleségét. Minden kezdet nehéz: a tapintatos női kezek majd megtalálják a megoldást!

Az egyenruha (papné-i) kérdését, mely a túlbuzgóak hirteleni lángalobbanása volt, egyelőre levették napirendről, hoztak azonban egy igazán reájuk valló határozatot, mely szerint a férjhez menendő papi árváknak minden lelkészné 10—10 pengő segítséget nyújt kiházási tási segély címen.

Nábrád.

Tóth Sándor,

Közélet

Az egyházkerületi közgyűlésről.

Külsőjében szokatlan képet mutatott az október 26-án megnyílt egyházkerületi közgyűlés kezdete. Asztalok nélkül, a székeknek egymás mellé állított sorában ültek a megjelentek, közöttük egy páran palástosan — a dunamelléki egyházkerület küldöttei — és néhányan nők. Az egyházkerület elköltözött nagy főgondnokának, gróf Degenfeld Józsefnek emlékezetére tartott gyászünnepély hozott ez alkalommal olyanokat is ide, kik máskor a közgyűlési teremben nincsenek ott. Az elnöki székben a világi oldalon Szomjas Gusztáv, legidősebb egyházmegyei gondnok ül. Felhangzik az ének, majd Baltazár püspök áhitatos imádsága. Utána — milyen szokatlan ez is — az elnöki megnyitó nem a jól ismert gyöngé, aggastyáni hangon hallatszik, hanem a püspök orgonabúgású szava hangzik tovább: parentálja szeretett és tisztelt elnöktársát. Majd következnek az alakulással járó formaságok, amelyek közt említésre méltó a középszabolcsi egyházmegye új esperesének, Porzsolt Istvánnak bemutatkozása, akit szívesen köszöntenek és éljeneznek minden felől; továbbá a választások eredményének bemutatása. Egyházkerületi tanácsbíróvá, György Endre méltó utódává dr. Tóth Lajos eddigi egyházkerületi főjegyzőt választotta a gyülekezetek egyhangú bizalma. Letette az esküt s aztán lemondott főjegyzői tisztségéről azzal a megokolással, hogy minél több embernek az egyház autonóm életének munkájához elhívása kívánatos. Tanárképviselők, valamint tanító-képviselők mind a régiek lettek, de itt mégis lesz változás, mert a debreceni tanítónőképző-intézet részéről megválasztott Fási Kiss István tanár arra hivatkozással, hogy most már az intézetnek férfi igazgatója van, akinek közgyűlési taggá megválasztása célszerű, lemondott a megtisztelő megbízásról.

Ezek után következett az emlékünnepély, melyről a mult számunkban már adtunk tudósítást.

A gyászünnep után alaposan megcsappant érdeklődés mellett folyt a tárgyalás. A püspök

tanulságos jelentéseit évi működéséről és szatmármegyei látogatásairól nagyon kevesen hallgatták végig, holott az mindenki lelki kincsét gyarapította volna. Dehát régi tapasztalat, hogy nagy beszéd után nem mutatkozik érdeklődés a legfontosabb ügy iránt sem, s ezért talán célszerűbb lett volna a gyászünnepély után közvetlenül kevesebb fontosságú ügynek a tárgyalását tűzni napi rendre. Még néhány közérdekűnek jelzett tárgyat intézett el délelőtt a közgyűlés, nem nagy közérdeklődés mellett s aztán elhalasztották a közgyűlés folytatását másnap reggelre.

A közgyűlés első napján délben, a tanácskozások befejezése után értekezlet volt az egyházkerületi főgondnoki tiszt betöltése tárgyában. Dr. Baltazár Dezső püspök elmondta, hogy különböző informálódások után Szomjas Gusztáv elnöktársával együtt kérdést intéztek vitéz Horthy István tábornokhoz, a hevesnagykunsági egyházmegye gondnokához az iránt, vállalná-e az egyházkerületi főgondnokság díszes és terhes tisztségét, mire az egyházmegyei gondnok úr kijelentette készségét, hogy megválasztása esetén örömmel áll az egyházkerület szolgálatára. Ezt a közlést mindenki örömmel fogadta s így a gyűlés abban a kellemes tudatban oszlott szét, hogy a választás minden küzdelem nélkül, egyhanguan fog megtörténni, ahogyan az legszebben is illik az egyházi tisztségek betöltéséhez.

Délután az egyházkerületi bíróság tartott ülést, két tanácsra osztva. Elég sok fegyelmi ügyet és közigazgatási panaszt elintéztek, többek közt olyat is, melyben a fegyelmi eljárás alá vont lelkészt elmozdították viselt hivatalából. De mégsem lehetett minden ügyet elintézni, részben azért, mert bizonyításkiegészítésre volt szükség, részben olyan okból is, hogy például az egyik tanácsban a kijelölt előadó jelentette, hogy az egyik fél több bíró tag közt ellene is érdekeltségi kifogást emelt, azt pedig, hogy a kifogást emelő fél a tárgyalási határnapról értesített-e, nem lehetett megállapítani. Ilyen körülmények közt az előadó nem volt hajlandó az ügyet referálni. Helyesebb is ilyen kifogás esetén, mégha annak bírói figyelembevételére törvényes alap nincs is, más előadónak adni ki.

A második napon tanárok eskütételével kezdődött a gyűlés. Nagy Sándor gimnáziumi vallástanárral és három helyettes tanárral tették hivatali esküt a közgyűlés színe előtt. Majd a kollégium anyagi ügyeinek tárgyalására került a sor. Jakucs István gimnáziumi tanár, akit az elnökség a beteg igazgatótanácsai jegyző helyettesítésével bízott meg, emberül megfelelt a rábízott nehéz feladatnak. A szép munka, amit végzett, nagyobb figyelmet megérdemelt volna. Dehát a nagyobb rész azt tartja, hogy mindezeket már alaposan meggondolták az igazgatótanácsban, meg még előbb az albizottságban, hát nem sok szükség van a közgyűlési

tárgyalásra. A régebbiek jól emlékeznek pedig, hogy valamikor éppen a kollégiumi ügyek keltették legnagyobb érdeklődést és a közgyűlésnek második napján mind a tizenhárom egyházmegyei gondnok sort ült, nem is szólva a tizenhárom esperesről. Most csak a dadai haszonbérlet ügye keltett nagyobb érdeklődést, amelyenél Thury László egyházmegyei képviselő az igazgatótanácsi javaslattal szemben ellenindítványt tett. Túlnyomó nagy többség fogadta azonban el az igazgatótanács határozati javaslatát, mely valószínűen alkalmat fog adni arra, hogy a kollégium követelése véglegesen rendeztessék, a haszonbérlettel szemben való méltányos elbánás mellett.

A kollégiumi ügyek után más közérdekű ügyek, majd a bizottsági jelentések következtek. Köztük legfontosabb az egyházkerületi pénzügyi bizottságé. Maklár Károly terjesztette elő ezt, a tőle már megszokott nagy hozzáértéssel. Sajnos, ez a kiváló munkaerőnk, nem kifogástalan egészségi állapotára hivatkozással, megváltik a nagyfontosságú feladattól, melyet a legnagyobb elismerést érdemlő módon töltött be. Reméljük, hogy az utód nem marad hátrább a nagyérdemű elődénél. A Baltazár-alapítvány számadását dr. Kun Béla alapítványi felügyelő terjesztette elő. Örvendetes, hogy az alapítványnak már 140 ezer pengő tőkéje van. Ezzel az alapítvánnyal nagy és nevezetes célokat valósíthatunk meg. Azért nagyon kívánatos volna, hogy az alapítvány tulajdonában levő s a kollégium pénztárában őrzött hadi kölcsönkötvények valorizálása mielőbb megtörténjen.

Nagy mennyiségű ügyet az egyházmegyékről referáltak Tóth Lajos, Vásáry és Rác Albert világi jegyzők, valamint az érdemes Fekete Gyula. Majd az iskolai ügyeket adta elő Révész főjegyző, akinek különben az általános érdekű ügyekből is bőven kijutott.

A közgyűlés végén F. Varga Lajos esperes mondott köszönetet az elnökségnek a bölcs és tapintatos vezetésért.

Az első nap estéjén dr. Baltazár püspök a kollégiumi konviktus éttermében vendégül látta a közgyűlési tagokat. Itt megjelent a kollégiumi kántus is, Szigethy Gyula énektanár vezetésével s művészi darabjaival gyönyörködtette az egybegyűlteket, akiket a szép ének úgy megragadt, hogy éjfél felé járt az idő, mikor a társaság szét oszlott.

Halottaink

Özv. Bartók Györgyné, néhai dr. Bartók György erdélyi református püspök özvegye, dr. Ravasz László püspök nejének édesanyja, a Fásor-szanatoriumban Budapesten elhunyt. Temetése október 29-én ment végbe nagy részvét mellett. Az Úr kötözze be a megsebzett szíveket!

Különfelek

A reformáció 410 éves évfordulóját a szokásos ünnepi keretek között ülte meg Debrecen társadalma. Október 30-án reformációi istentisztelet volt az összes templomokban úrvacsora osztással. Délután pedig vallásos ünnepség a Nagy- Kossuth uccai-, Árpád-téri- és Ispotály-templomokban, valamint a homokkerti-imadházban. Igen nagy látogatásnak örvendettek ezek a vallásos délutánok. Örömmel szemléltük, hogy a nagytemplomi vallásos délutánra mintegy 1200—300 főnyi hívő sereg gyűlt egybe. A vallásos délutánokon a predikáció mellett ének- és zeneszámok emelték Istenhez a lelkeket. A befolyt perselypénz a szegények karácsonyi felruházására fordított. Október 31-én már 8 órakor megkezdődött az ünneplés az elemi iskolai növendékek részére tartott alkalmi istentisztelettel. 10 órakor a kollégium a Nagytemplomban tartotta reformációi istentiszteletét. Predikált dr. Baltazár Dezső püspök. Istentisztelet után a Gályarabok emlékoszlopához vonult az ifjúság, ahol a Hittanszaki Önképző Társulat tartotta emlék-ünnepélyét. Délután 5 órakor szintén a Hittanszaki Önképző Társulat rendezett emlékünnepelet a kollégium dísztermében. Beszédet tartott dr. Lencz Géza egyetemi tanár. 1/2 órakor este pedig a K. I. E. emlékünnepele volt.

Magyar Református Énekvezérek Országos Egyesülete nagy hangversenyt rendez Debrecenben, november 5-én a Kossuth uccai református templomban és a református főgimnázium tornacsarnokában. E napon az ország minden vidékéről érkeznek Debrecenbe kiváló kántorok, hogy egy magas színvonalú templomi és egy világi hangversenyt adjanak. A hangverseny tiszta jövedelme az egyesület által kiadandó egyházi ének és zenefolyóirat alapja javára fog fordíthatni.

Lelkészeiktatás. Október 30-án iktatta be lelkészi állásába Bartha László esperes Szondy Lajos volt vértesi lelkészt Hajdudorogon. Dél előtt 10 órakor kezdődő istentiszteleten a kicsiny gyülekezet megtöltötte a templomot, ahol esperes szép beszédet tartott, melynek befejezése után az új lelkész hatásos egyházi beszédben fejtette ki a lelkészi állással járó köteleességeket. 1 órakor társasbéd volt, amelyen úgy a római, mint a görög katolikus lelkész is megjelent. A görög katolikus lelkész és esperes, Pap János igen szép, a felekezeti békességet hirdető beszédben üdvözölte az új lelkészt, akinek mi is a legjobbakat kívánunk azon a fontos őrhelyen.

Közös protestáns bizottsági ülés volt október 28-án Budapesten. A bizottság világi elnökévé Dókus Ernő egyházkerületi főgondnokot választották s a Glattfelder-féle memorandum ügyeit tárgyalták.

Tisza István sírjához ebben az esztendőben is elzarándokoltak november 3-án hű követői. Ezúttal az emlékbizottság küldöttségének vezetője *Ravasz* László püspök volt, aki megragadó beszédet mondott a sírbolt megnyílt ajtaja előtt. Két Tisza Istvánunk van — mondta többek közt —, az egyik a múlté, aki a régi Magyarország összemelésével esedett; a másik a jövőé, akinek a szelleme fogja felépíteni az új Nagymagyarországot. A debreceni egyetem is küldött koszorút, melyet Verzár Frigyes rektor helyezett el néhány szép szó kíséretében. A küldöttségek még aznap visszatartak Budapestre.

Kossuth Lajos fővárosi szobrát november 6-án leplezik le nagy ünnep keretében. Nemcsak az egész országból, de több európai országból és Amerikából is jönnek erre az alkalomra.

A zsinatelőkészítő bizottság november 8-án ülést tart.

Szent István-napjáról szinte állandóan folyik a vita a közigazgatási hatóságok és a bíróság között. Amazok sürgetik a megünneplést a mezei munkában is. — emezek a törvény alapján rendre felmentik a Szent István végzett mezei munkáért bepanaszoltat. Mig így napirenden van a Szent István napján mezei munkát végzőknek a bírósági ítéletek szerint törvénytelen zaklatása, a március 15-ének nemzeti ünneppé nyilvánításáról szóló törvényjavaslat indoklásában a következőket olvastuk: „Március tizenötödikét a közérzület épen úgy ünneppé avatta, mint a nemzetnek egy másik, az anyaszentegyháztól is megszentelt ünnepnapját, államalkotó első szent kirányunk, István király névünnepe.” Ha valahol rossz a parallella, ebben az esetben nagyon rossz. Mert március 15-ét ünnepelte a nemzet, nemcsak törvényes rendelkezés nélkül, hanem akkor is, amikor helyébe törvényhozási úton más nemzeti ünnepet akartak állítani. Szent István napját pedig nem ünnepli a nemzet, hiába jön a csendőr és hiába jelentgeti fel esztendőről-esztendőre a munkálkodó földmivest, és hiába ad alispán, szolgabíró, jegyző és bakter seregrendeletet a Szent István-nap megülésére.

A Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége november 5—6-án, Debrecenben, a Kollégium dísztermében egyetemi hallgatók és a középfokú iskolák felső két osztálya számára mindkét nembelieknek konferenciát rendez. A konferencia fővédnöke dr. Baltazár Dezső püspök úr, védnökei dr. Lencz Géza egyetemi dékán, Kiss Ferenc egyetemi tanár és Uray Sándor ref. lelkész. Előadók: dr. Sebestyén Jenő theol. tanár, Enyedy Andor miskolci lelkész, dr. Vasady Béla theol. tanár, Buday Gergely theol. m. tanár, Bogdán Gyula wekerletelepi lelkész, Beretzky Albert a Hités Szolgálat mozgalom főtájkára és Szőke Imre S. D. G. főtájkár. A konferencia szombaton d. u.

5 órakor kezdődik és tart este 8-ig, másnap, azaz vasárnap délelőtt 9—1-ig és délután fél 4—8-ig. A konferencia vallásos estély keretében fog végzödni. Az előadások mind aktuális diákproblémákkal foglalkoznak és e problémák kálvinista megoldását fogják feltárni. Az előadók neve garancia az előadások nívója felől. Belépődíj nincs. Részletes programot annak idején a debreceni ujságokban és plakátjainkon fogunk közölni.

Vitaestélyt rendezett a mult héten a debreceni K. I. E. Ezentúl minden héten lesznek ilyen vitaestélyek, melyeken komoly témák kerülnek megbeszélés alá.

Kérelem a Szabolcs-, Hajdú-, Jásznagykunszolnok vármegyékben működő lelkésztestvérekhez. Szeretettel kérem, hogy a gemzsei református egyháznak közelesen megjelenő adománygyűjtőit már most a gyülekezet támogató jóindulatába ajánlani s a közönség figyelmét az adományoknak a gyűjtőkönnyve való bejegyzésére felhívni szíveskedjenek s az esetleg terményben összejött gyűjtemény mennyiségét és eladási árát a gyűjtőkkel küldött „Igazolvány“-on ellenőrizni, illetve ellenőriztetni kegyeskedjenek. Gyűjtőinknek a célt károsan befolyásoló esetleges magatartásukról nagybecsű értesítést kérek. Ezekhez képest utasítottuk gyűjtőinket, hogy az egyes helyeken a lelkészi hivatalokban ne csak utólag, de a gyűjtés megkezdése előtt is jelentkezzenek könyveik láttamoztatása végett. Erre, valamint a gyűjtés után a gyűjteménynek a könyvben leendő elszámolására s a gyűjtőtől átadott befizetési lapon való elküldésére szintén kérem nb. szolgálatukat. Idő és alkalomadtán szolgálatra váltom mostani hálás köszönetemet. Gemzse (Szabolcs m.), 1927 október 29. *Kriston Antal*, református lelképásztor.

Halottak napja. Lapunkban már többször felemeltük a tiltakozás szavát a halottak napjának más felekezetek tanítása szerinti, de a református anyaszentegyház szellemével teljesen ellentétben álló megünneplése ellen. Vannak sírok, amelyeket egész éven keresztül senki sem látogat meg, de halottak napján a hozzátartozók egész virágerdővel próbálják kipótolni egész esztendő mulasztását. Sokan vannak anyaszentegyházunk tagjai között is, akik halottak napját pogány vonatkozásaiban is ünnepeknak tartják. Igehirdetőinknek nagyobb munkálkodást kellene kifejtteni e téren is, hogy a pogányos elemektől szabad legyen a hívek lelke.

Felkérem a szabolcsi és különösen a beregi traktusban lévő Nagytiszteletű Lelkész Urakat, méltóztassanak az illető egyházuk anyakönyveiben 1770—1800. években megnézni, vajjon Josvafői János praedicator nem kötött-e házasságot és egy Thabita nevű leánya nem született-e ott? Feltalálás esetén a beküldött két adatért 50—50 Pengő jutalmat adok. Bilkei

RUN JÓZSEF késműves és műköszörűs Debrecen, Széchenyi-utca 1. sz.

Gorzó János vm. levéltárnok, Budapest, IV., Városház u. 7.

A törökszentmiklósi gyülekezet, bizonyosságául annak, hogy „van élni benne hit, jog és erő”, egy október 30-ikán rendezett műsoros estély jövedelmeképpen (notabene: *tánc nélkül*) közel 1000 (egy ezer) pengőt juttat a Kálvineumnak. A műsoros estély előadói Kiss Ferenc és Révész Imre voltak, művészi számaikat a kiskántus és Páricsy Pál, valamint szavaló és énekes theologusok szolgáltatták, a közönsége körében pedig nagy számmal jelentek meg római katolikusok is. Másnap, október 31-én a gyülekezet nagyjai és kicsinyei a reformáció emlékezetét ülték: a felnőttek délelőtti a gyermekek délutáni istentiszteletén Révész Imre prédikált. Ez az exponált helyzetű hatalmas gyülekezetünk minden szeretetet, érdeklődést és támogatást megérdemel jobb jövőjéért folytatott szívós, csöndes küzdelmében.

A Lorántffy Zsuzsánna Egyesület 100,000 pengő értékben szép telket szerzett Budapesten, melyen székházat épít. Itt helyezi el mindazokat a fontos intézményeket, melyek az egyesület céljait munkálják, így a fiatal leányok megmentésére irányuló internátusát is.

A hajduszoboszlói hősök emlékoszlopának leleplezése a napokban ment végbe. A 17,000 lelket számláló ősi hajdú városnak 1054 hősi halottja van. A szoborleleplezésen megjelent a Kormányzó úr is.

Lelkészválasztás. Látrány község a napokban iktatta be lekipásztorát Ván Benjámint segédlelkész. A beiktatást Kozma Andor körös-hegyi lelkész végezte.

Lélek és Élet című beszédsorozat II. kötete 1928 január 1-re megjelenik. A 200 oldalas, izléses kiállítású könyv 20 közönséges és ünnepi prédikációt, 10 vallásos esti, 10 esketési és 10 temetési beszédet tartalmaz. A könyvet korlátolt példányszámban nyomatom, azért kedvezményes árárt, 7 pengőt, mielőbb kérem címre küldeni. Az I. kötet 6 pengőért kapható. Belső-bőcs (Berzék) Borsodmegye, dr. Hegyaljai Kiss Géza, ref. lelkész.

Keresek mindennemű lelkészi teendők végzésére segédlelkész. Javadalom: Teljes ellátás (lakás, koszt, fűtés, világítás) havi nyolcvanpengő, és mindennemű stóla díjak, ajánlatokat lelkészi hivatalhoz kérek. Az állás azonnal elfoglalható.

Tiszaadony, 1927. október 26.

Csatáry Zoltán,
ref. lelkész.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a laptulajdonos:

Dr. KUN BÉLA.

Takarékpénztári csekkszámia 43,916.

Szántó József

Hódmezővásárhelyi szabómester
debreceni helyettese

TÓTH JÓZSEF

elsőrendű angol úriszabósága

Burgundia-utca 12. szám.

Hozott szövegekben is

elsőrendű munkák

**biztos, szép, divatos
szabással**

méltányos árakért készülnek.

„DANKÓ” Temetkezési Vállalat

(Tulajdonos: EKLI JÓZSEF.)

**DEBRECEN,
KOSSUTH-U. 6. SZÁM.**

Telefon: nappal 322.

Telefon: éjjel 66. sz.

M. kir. Tisza István tudományegyetemi klinikák, Állami gyermekmenhely, Honvédkórház, Református árpoda, Debrecen szabad királyi város szállítója.

TELEP ÉS KOPORSÓGYÁR: DOMB-UTCA 16. SZ.,

hol éjjel is a gyászoló közönség rendelkezésére állunk.

Olcsó árak. ♦ Szolid kiszolgálás. ♦ Előnyös fizetési feltételek. ♦ Temetéseket vidéken is vállalunk.

Debreczeni István

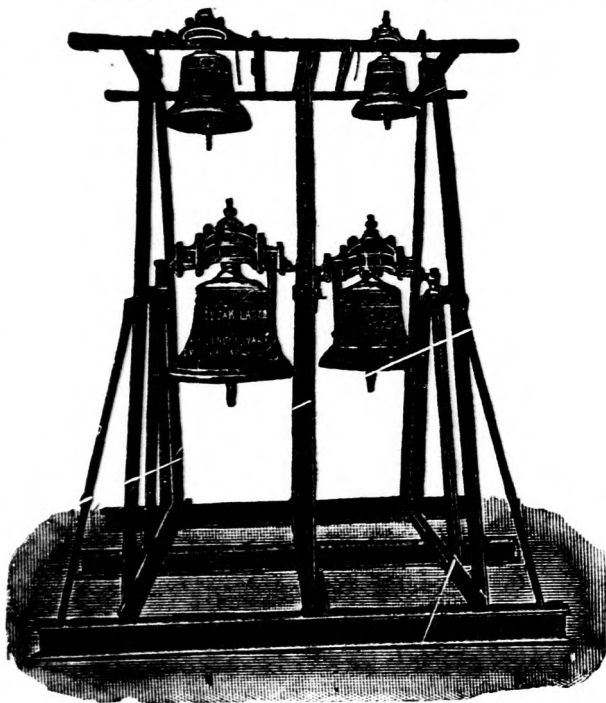
órásmeister
Debrecen, Péterfia-u. 8.

Speciális órák javítása
Mindennemű órák
raktára.

Az 1906. évi debreceni
iparkiadállításán díszoklevéllel, a budapesti
és székesfehérvári orsz. kiállításon arany-
éremmel kitüntetve.

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang-ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyár
BUDAPEST, VI, FRANGEPÁN-UTCA 77. SZ.
(Saját házában). A nyugati pályaudvartól induló BUR vasúti „ÓR-
HÁZ” megállóhely A) B) C) J) kocsikkal. Telefon: Lipót 313-53.

Az 1900. évi párisi világ, 1921. és 1923. évi vas- és gépipari kiállításon aranyéremmel, 1925. évi kézműipari tárlaton és az 1926. évi kézműipari kiállításon a m. kir. kormány által díszoklevéllel, az 1927. évi vasipari kiállításon a nagy aranyéremmel és az 1927. évi székesfehérvári kiállításon aranyéremmel kitüntetve. Számos egyházi elismerőlevél.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

✱

A háztartás, mezőgazdaság és ipar körébe vágó
összes vasárú
állandó nagy raktára.

Telefon 6.

MEGJELENT

HENRI BARBUSSE:

mindenkit érdeklő, szenzációs új könyve, a

JÉZUS

ÁRA 4 PENGŐ.

A VILÁG VALLÁSAI

Írta: SIMONIDESZ LAJOS.

Két hatalmas lexikonalakú köte ben több mint 500 mélynyomású tábla, műnyomó melléklet és szöveg közötti ábra a legpazarabbul kiállított könyvvé avatja Szimonidesz monumentális munkáját. Mindkét kö etnek különös jelentőséget és súlyt kölcsönöz az a sok illusztráció, mely nemcsak az író mondanivalóit segíti szemléletességre, hanem önmagában is nagy érték. Ezek közt igen sok illusztráció megy majd kuriozumszámba s több világhírű művész alkotása is található köztük.

A vallás nemcsak holt anyag, hanem élő erő, ható szeretet, a lélek viharzó érzéseinek békés réve, melyhez a művészet átélése és kifejező ereje sokszor könnyebben hozzáfér, mint a tudomány bármily simára esz ergált mondatai.

A KÉT KÖTET ÁRA 50 PENGŐ.

A fenti művek kaphatók és kedvező fizetések mellett is megrendelhetők a

„MÉLIUSZ”

könyv-, zenemű-, és papirkereskedésében

Debrecen, Ferenc József-út 26.

TELEFON 2 - 70. SZ.